

**SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto vuoden 2015 jälkeisestä kestävästä kehityksen agendaan koskevasta Suomen näkemyspaperista ulkoasiainministeriölle
21.3..2014**

1. YK:n vuosituhatavoitteiden tärkeys ja työn jatkamisen välttämättömyys

YK:n vuosituhatavoitteilla on ollut erittäin suuri merkitys inhimillisemmän maailman rakentamisen ja kestävästä kehityksen kannalta. On osoitettu käytännössä, että poliittisella tasolla asetetuilla tavoitteilla, joihin valtioiden päämiehet ovat sitoutuneet, voi olla suuri merkitys. Huomattavassa osassa asetettuja tavoitteita mm. köyhyyden vähentämisessä ja peruskoulutuksen turvaamisessa kaikille, on saavutettu merkittävää edistystä. Tulos on tärkeä, sillä vuosituhatavoitteiden merkitystä ja realistisuutta on myös epäilty. Työ on kuitenkin kesken. Osa tavoitteista on jäänyt liian vähälle huomiolle esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyen. Kaikkia tavoitteita, esimerkiksi terveyteen liittyviä, ei tulla määräaikaan mennessä saavuttamaan. Työtä tavoitteiden saavuttamiseksi on jatkettava määrätietoisesti edelleen. Työtä tulee jatkaa myös 2015 jälkeen täsmentäen tavoitteita, mutta samalla huolehtien siitä, että nyt käyntiin saatu myönteinen kehitys jatkuu.

SOSTE pitää kannatettavina ja hyvinä Suomen näkemyksiä ja lähtökohtia post 2015 kehitysagendaan liittyen. Erittäin tärkeinä pidämme Suomen linjauksissa olevia universalismin ja ihmisoikeuksien lähtökohtia. Vaikka vuosituhatavoitteet helposti halutaan ymmärtää vain kehittyviä maita koskeviksi, myös ns. kehittyneissä maissa esimerkiksi EU:ssa, on paljon edelleen tehtävää niiden suhteen. SOSTE pitää tärkeänä, että kehitysagendassa korostetaan tavoitteiden universaaliutta ja tavoitteita on eksplisiittisesti kohdistettava kehittyneillekin maille.

Pidämme tärkeänä myös sitä, että vuosituhatavoitteiden jatkon ja kestävästä kehityksen tavoitteiden tulee yhdistyä yhdeksi, toisiaan tukevaksi prosessiksi. Sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa ja niitä tulee viedä eteenpäin kaikki eri ulottuvuudet huomioon ottaen. Talouden tavoitteet ja taloudellinen kestävyys ovat liikaa hallinneet sosiaalisen ja ennen kaikkea ekologisen kestävyyskustannuksella.

Jatkotyö tarvitsee riittävän pitkän aikajänteen, esimerkiksi 15 vuotta.

2. Selkeät ja mitattavat tavoitteet

Vuosituhatavoitteiden rajallinen määrä ja niille asetetut mittavat tavoitteet ovat helpottaneet tietoisuuden lisäämistä tavoitteista, helpottaneet niiden toteuttamista ja toisaalta auttaneet

myös edistymisen arviointia. Tavoitteet ovat olleet määrällisiä, perustuneet keskiarvoihin ja jääneet vielä toisistaan irrallisiksi. Se on merkinnyt sitä, monimutkaisia, toisistaan riippuvia ongelmia ei ole voitu kokonaisvaltaisesti ratkaista. Nämä asiat Suomen post 2015 agendaan liittyen todetaan erittäin hyvin. Jatkotyössä näitä puutteita tulee korjata.

SOSTE tukee Suomen linjausta siinä, että tulevien tavoitteita tulee olla rajallinen määrä ja niihin tulee liittyä monipuolisia alatavoitteita. Sitä kautta voidaan vahvistaa tavoitteissa politiikkajohdonmukaisuutta ja sitä, että kaikki politiikan lohkot kantavat oman vastuunsa tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteiden tulee olla selkeitä, riittävän yksiselitteisiä ja mitattavia. Tavoitteissa tulee määrän ohella näkyä laatu. Koska seuranta ja arviointi voi käytännössä perustua eri maiden omiin järjestelmiin, tilastointikäytäntöjä on kehitettävä. Sen tulisi olla kattavaa, mutta sen tulisi myös mahdollistaa tarkastelu yksittäisten tekijöiden suhteen, esim. eri alueet, sukupuoli, vammaisuus tai tulotaso.

3. Polarisaatiokehityksen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen ja katkaiseminen

Vuosituhattavoitteissa keskityttiin köyhyyteen ja sen vähentämiseen. Köyhyyden vähentämisen tulee olla jatkossakin mukana ja köyhyys tulee nähdä ihmisoikeuksien loukkauksena. Suomen post 2015 agendassa nostetaan hyvin esiin eriarvoisuus ja polarisaatio monine eri ulottuvuuksineen. Eriarvoisuus on laajamittaista sukupuolten, eri ihmisryhmien, alueiden ja maiden välillä. Polarisaatio näyttää edelleen kiihtyvän. Erityisessä riskissä ovat haavoittuvat ihmisryhmät. Polarisaation ja eriarvoisuuden kasvun myötä ihmisten kokemus- ja elämämaailmat eriytyvät. Se synnyttää vastakkainasetteluja ja potentiaalisia viholliskuvia. Polarisaatio on merkittävä ja osin myös tunnistettu yhteiskunnallisen koheesion uhka. Taloudellinen menestys on riippuvainen hyvinvoivista ihmisistä. Eriarvoisuuden ja polarisaatiokehityksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi harjoitettu yhteiskuntapolitiikka on keskeisessä asemassa SOSTEssa ja sen edustamassa kansalaisjärjestökentässä.

Luonnoksen mukaan kestävät investoinnit luovat kestävästä taloudellisesta kasvusta myös kehittyneissä maissa. Tällaiseen investointikulttuuriin kuuluu taloudellisten ja sosiaalisten tavoitteiden yhteensovittaminen. Ihmisten hyvinvointiin suunnatut toimet ovat investointeja taloudellisen menestyksen kannalta. Tätä ei riittävästi oteta huomioon ja taloudelliset intressit dominoivat yhteiskuntien kehittämistä sosiaalisen kehityksen kustannuksella. Esimerkiksi Euroopan unionin tulevaisuuden suunta on epävarma ja sen sosiaalinen ulottuvuus on jäänyt taka-alalle, talouden varjoon.

SOSTE pitää tärkeänä, että Suomen post 2015 agendaan liittyvässä jatkotyössä eriarvoisuuden ja polarisaation ehkäiseminen sekä katkaiseminen nostetaan vahvasti tavoitteissa esiin. Eriarvoisuuden vähentämisessä tulee keskittyä sen rakenteellisten syiden poistamiseen, kuten toimeentulon, peruspalvelujen, koulutuksen, ihmisarvoisen työn saatavuuteen. Eriarvoisuuden vähentäminen palvelee ihmisoikeuksien toteutumisen lisäksi rauhaa, konfliktien ehkäisyä ja myös taloudellisesti kestävä kehitystä.

4. Palvelujen ja etuuksien universaalisuus

Suomen lähtökohdissa hyvinvointia ja terveyttä käsittelevässä luvussa korostetaan palvelujen tasapuolista saatavuutta. Pohjoismaisen hyvinvointimalli, jonka perustana on universaalit kaikille kuuluvat sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut sekä sosiaaliturvaetuudet, on nähtävä hyvinvointi-investointien tuloksena ja saavutuksena, jolla on monissa suhteissa kansainvälistä arvoa mallina ja vertailukohtana. Kansainvälisissä vertailuissa suomalainen hyvinvointimalli menestyy edelleen hyvin, vaikka sen hyvinvointieroja tasaava vaikutus on heikentynytkin 1990-luvun laman jälkeen. Hyvinvointimallimme vahvuutena on se, että se on pystynyt samanaikaisesti varmistamaan palvelut ja etuudet kaikille, pitämään hyvinvointierot melko pieninä sekä saamaan aikaan taloudellista menestystä ja hyvää kilpailukykyä.

Universalismia palvelujen ja etuuksien näkökulmasta tulisi Suomen post 2015 agendan jatkotyössä korostaa enemmän. Tämän ei tarvitse tarkoittaa sitä, että viemme sellaisenaan pohjoismaista mallia eri maihin, mikä on epärealismia, vaan sen kestävien periaatteiden hyödyntämistä kunkin maan omista mahdollisuuksista käsin.

SOSTE ehdottaa, että Suomi nostaa jatkossa esiin vahvasti YK:n Social protection floors- aloitteen (SPFs), jota eri järjestöt mm. *International Council on Social Welfare (ICSW)*, ovat laajasti tukeneet. Sen ydintä ovat juuri kaikille kuuluvat peruspalvelut ja sosiaaliturva-etuudet, jotka rakennetaan kunkin maan omista lähtökohdista ja mahdollisuuksista käsin, mutta pitäen lähtökohhtana sitä, että ne koskevat kaikkia. Niiden taso määrittyy kansallisesti. SPFs voi tulevaisuudessa olla merkittävä väline köyhyyden ja polarisaation ehkäisyssä ja laajemminkin post 2015 tavoitteiden toteuttamisessa.

5. Terveys kaikissa politiikoissa

Terveys on merkittävä ihmisten hyvinvoinnin edellytystekijä. Terveystavoitteissa on jääty merkittävästi jälkeen. SOSTEn ja sen jäsenjärjestöjen näkökulmasta terveyspalvelujen saatavuuden rinnalla tulee korostaa laajojen kansanterveydellisten ja yhteiskuntapoliittisten toimien välttämättömyyttä. Hyvä terveys rakentuu ihmisten omien valintojen ja ennen kaikkea yhteiskunnan luomien terveyttä ja terveellisiä valintoja luovien edellytysten ja mahdollisuuksien kautta. Terveiden ja hyvinvoinnin muiden osatekijöiden esimerkiksi taloudellisen toimeentulon, koulutuksen ja asumisolosuhteiden välillä on vahva riippuvuus.

Köyhimpien ihmisten terveyden edellytysten parantaminen tapahtuu usein tehokkaimmin vaikuttamalla näihin muihin hyvinvoinnin edellytyksiin sosiaalipoliittisin keinoin. Suomi on vienyt onnistuneesti eteenpäin terveys kaikissa politiikoissa -ajattelua. Se voidaan myös perustellusti laajentaa hyvinvointi kaikissa politiikoissa -ajatteluksi.

SOSTE ehdottaa, että Suomen jatkotyössä terveyteen liittyvässä kokonaisuudeksi terveyspalvelujen saatavuuden rinnalle nostetaan terveys kaikissa politiikoissa -ajattelu ja laaja kansanterveydellinen näkökulma. On välttämätöntä, että jatkossa tunnistetaan terveyden ja hyvinvoinnin muiden osatekijöiden keskinäinen riippuvuus ja mahdollisuudet vaikuttaa terveyteen näihin muihin hyvinvoinnin osatekijöihin vaikuttamalla.

6. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rooli ja uudet kumppanuudet

Luonnoksessa todetaan, että uuden kehitysagendan toteuttaminen edellyttää valtioiden lisäksi muidenkin toimijoiden, muun muassa kansalaisyhteiskunnan osallistumista. Tämä on omiaan vahvistamaan agendan kestävyttä ja omistajuutta. SOSTEn ja sen jäsenjärjestöjen kannalta ovat merkittäviä kaikki ne kansainväliset kehityssuuntaukset, jotka liittyvät perusoikeuksiin, sosiaaliseen hyvinvointiin, terveyteen, osallistumismahdollisuuksiin sekä kansalaisjärjestöjen asemaan.

On erittäin myönteistä, että haavoittuvat ja helposti syrjäytyvät ihmisryhmät, joita SOSTEn jäsenjärjestöt laajasti edustavat, otetaan Suomen näkemyspaperiluonnoksessa hyvin huomioon eri osa-alueilla.

SOSTE korostaa kansalaisyhteiskunnan ja -järjestöjen roolin aukikirjoittamista kehitysagendassa ihmisten näkökulman, osallisuuden ja myös haavoittuvien ja helposti syrjäin jäävien ihmisryhmien aseman turvaamisen kannalta. Kansalaisyhteiskunnalle tulee olla tärkeä rooli kehitysagendan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kansalaisyhteiskunnan kautta myös ihmiset tulevat osalliseksi prosessiin.